

Hämeen luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma 2016-2020

Sisällys

1	Johdanto.....	3
1.1	Toteutusohjelman laadinta	3
1.2	Taustaa luonnonhoidolle.....	3
2	Hämeen metsäluonnon erityispiirteet	5
3	Luonnonhoidon lähtötilanne Hämeessä.....	6
3.1	Rahoitus ja henkilöresurssit.....	6
3.2	Ympäristötuet.....	6
3.3	Kemeran luonnonhoitohankkeet.....	8
3.4	Kemera-rahoitus ja valtionapu	9
3.5	Muu rahoitus.....	10
4	Suunnitelma elinympäristöjen hoidosta ja hanketyypeistä.....	10
4.1	Vesiensuojelun suunnitelma.....	14
5	Hyvä metsäluonnonhoito talousmetsissä.....	15
5.1	Viestintä ja koulutus.....	16
5.2	Paikkatieto, alueelliset painotukset ja raportointi.....	16

1 Johdanto

1.1 Toteutusohjelman laadinta

Luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma (TOTELMA) on Suomen metsäkeskuksen ja sen alueiden luonnonhoidon edistämisen suunnitelma julkisilla varoilla tuetun luonnonhoidon kohdistamiseksi. Ohjelma suuntaa Metsäkeskuksen luonnonhoidon rahoitusta ja tekemistä ja tehostaa toimintaa. Ohjelma laaditaan jokaiseen maakuntaan yhtenäisten ohjeiden mukaisesti, jolloin siinä tulevat esille alueen luonnonhoidolliset painopistealueet, kuten alueiden erilaiset ekologiset ja vesiensuojelulliset tarpeet ja tavoitteet sekä maisemalliset ja kulttuuriset erityispiirteet. Tämän jälkeen tehdään johtopäätökset ja priorisoidaan luonnonhoitohankkeiden hanketyypit ja määrät sekä ympäristötukihankkeiden elinympäristötyypit.

Toteutusohjelmat laaditaan osana alueellista metsäohjelmaa ja ne sisältävät METSON toteutusohjelman tavoitteet. Luonnonhoidon tavoitteet sovitaan yhdessä sidosryhmien ja asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyö metsäneuvoston ja METSO-yhteistyöryhmän kanssa kuuluu prosessiin. Maanomistajilta ja muilta tahoilta tulleet hanke-esitykset ja ideat otetaan huomioon.

1.2 Taustaa luonnonhoidolle

Hyvä luonnonhoito on edellytys kestäväälle luonnonvarojen käytölle. Hyvä luonnonhoito lisää monimuotoisuutta ja lisää ekosysteemipalveluita sekä auttaa sopeutumaan ilmastonmuutokseen. Luonnonhoito edistää metsäelinkeinoja ja maisema-arvoja. Erilaisin luonnonhoitotoimin voidaan hoitaa suojelualueita tai turvata talousmetsien luonnon monimuotoisuutta. Alueellisesti on tärkeää tarkastella luonnonhoidon toteuttamisen kokonaisuutta.

Luonnon monimuotoisuuden liittyy lukuisia kansainvälisiä tai kansallisia sopimuksia ja strategioita. Seuraavassa tärkeimpiä, jotka vaikuttavat luonnonhoidon tavoitteisiin ja priorisointiin:

EU:n luonnon monimuotoisuutta koskeva strategia

- päätavoitteena on luonnon monimuotoisuuden vähenemisen ja ekosysteemipalvelujen heikentymisen pysäyttäminen vuoteen 2020 mennessä ja mm. heikentyneiden ekosysteemien ennallistaminen ja samalla ilmastonmuutoksen torjunta.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategia, Luonnon puolesta, sekä Etelä-Suomen monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO)

- metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantumisen pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden suotuisan kehityksen vakiinnuttaminen vuoteen 2025 mennessä.

Kansallinen metsästrategia

- monimuotoisuuden huomioiminen, lisäksi painotetaan luontomatkailua, luonnontuotteita, ekosysteemipalveluja ja kulttuuriarvoja osana elämänlaatua, joita metsät tuottavat.

Hämeen alueellinen metsäohjelma (AMO)

- tunnistaa metsäluonnon monimuotoisuuden vaalimisen tärkeäksi osaksi talousmetsien hoitoa.

Pienvesien kunnostusstrategia

- tavoitteena on luoda välineitä, että jäljellä olevien luonnontilaisten pienvesien säilyminen turvataan sekä arvokkaiden muuttuneiden pienvesien tilaa parannetaan.

Vesiensuojelun toteuttamisohjelma

- valtioneuvoston hyväksymä toteuttamisohjelma.

EU:n vesipuitedirektiivi (VPD)

- ohjaa vesienhoitoa ja luo puitteet parempaan vesienhoitoon.

Talousmetsien metsänhoitosuosituksat ja metsälaki ja Kembra

- turvaa luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluita,

- metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä erilaisia metsänkäsittelymenetelmiä ja tukimuotoja.

2 Hämeen metsäluonnon erityispiirteet

Suomi jakaantuu 4 kasvillisuusvyöhykkeeseen ja Häme sijaitsee kokonaisuudessaan eteläboreaalisella vyöhykkeellä. Tässä kasvillisuusvyöhykkeessä on sekä ilmastollisesti että kasvistollisesti Etelä-Suomen monimuotoisinta aluetta, mikä näkyy rehevien lehtojen suurena pinta-alana erityisesti Etelä-Hämeen lehtokeskusalueella. Yleisimmät kivennäismaiden metsätyypit tällä vyöhykkeellä ovat lehtomainen kangas (OMT) ja tuore kangas (MT). Salpausselän harjujen ja Tammelan ylängön alueella taas yleisin kasvupaikkatyyppi kuiva kangas (VT). Soita ja turvekankaita on poikkeuksellisen vähän ja tyypilliset suot ovat harjujen välissä olevia sekapuustoisia reheviä korpisoita ja keskiravinteisia rämeitä. Paksuturpeisia rämesoita alueella on poikkeuksellisen vähän ja yhtenäisimmät suoalueet on rajattu soidensuojeluohjelmaan ja luonnonsuojelualueiksi.

Maakunnan yleisin maalaji on moreeni (71 %). Hienompijakoista ja ravinnerikkaampaa savea ja hiesua on eniten Kanta-Hämeessä. Karkeita ja karuja sora ja hiekkamaita esiintyy pitkittäisharjuilla ja reunamuodostumilla lähinnä Päijät-Hämeen ja Lounais-Hämeen alueella. Turvemaata Hämeessä on noin 13 % metsätalouden pinta-alasta, näistä 21 % on luonnontilaisia soita.

Ekologisen kestävyuden kannalta talousmetsien suurimmat rakenteelliset puutteet ovat lahoppuun ja palaneen puun vähyys, vanhojen metsien ja erityisesti paljon lahoppuuta sisältävien vanhojen lehtimetsien vähyys, metsien yksipuolinen puulajikoostumus sekä luonnontilaisten pienvesien ja rehevien soiden vähäisyys.

Luonnonhoidon yleiset tavoitteet Hämeessä

1. METSO-toimintaohjelman aktiivinen toteuttaminen
2. Talousmetsien luonnonhoidon kehittäminen
3. Vesienhoidon toteuttamishjelman toteutus
4. Neuvonnan ja koulutuksen korkea taso
5. Metsien monikäytön edistäminen

3 Luonnonhoidon lähtötilanne Hämeessä

3.1 Rahoitus ja henkilöresurssit

Kestävän metsätalouden rahoituslain (Kemera) luonnonhoitomomentti on tarkoitettu metsien biologisen monimuotoisuuden ylläpitämiseen, tällä momentilla voidaan rahoittaa ympäristötukisopimuksia sekä metsäluonnon hoitohankkeita. Vuodesta 2008 alkaen Kemera-varoin toteutettu luonnonhoito on ollut osa METSO-ohjelmaa. Maanomistajat ovat olleet kiinnostuneita monimuotoisuuden vaalimisesta ja Keski-Suomessa on rahoitus käytetty joka vuosi täysimääräisesti. Metsänomistajat ovat saaneet ympäristötukikorvauksia vuosittain n. 650 000 € (taulukko 1). Tämän lisäksi on tehty luonnonhoitohankkeita vuosittain noin 90 000 € edestä.

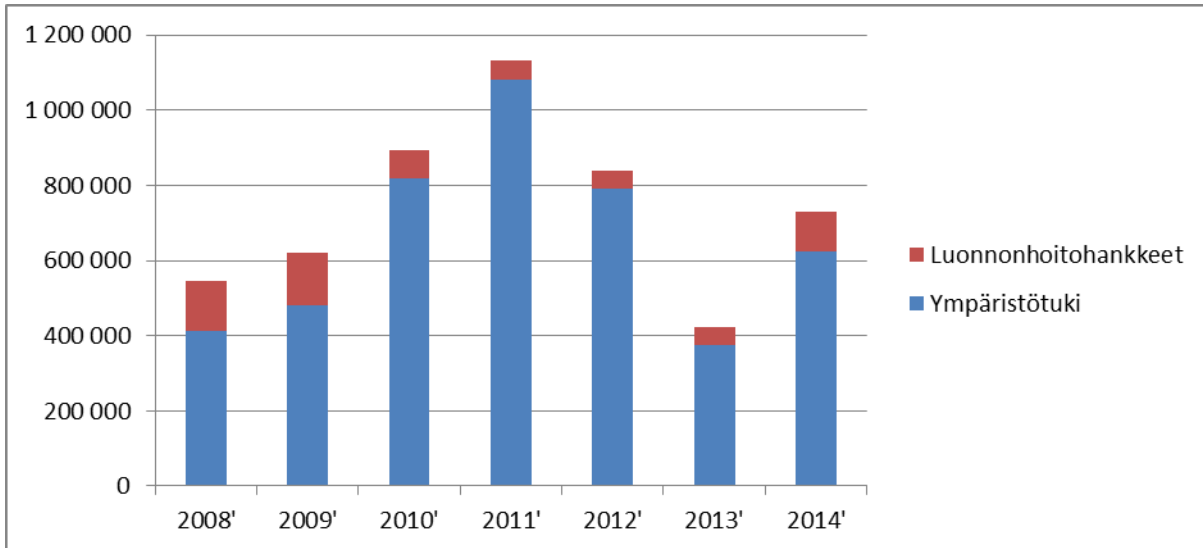
Metsäkeskuksessa Hämeen alueella on käytetty vuosittain noin 0,8 henkilötyövuotta luonnonhoitoon. Valtionapuna tehtävään työhön kuuluvat mm. ympäristötukisopimusten valmistelu, hankesuunnittelu- ja haku, koulutus ja neuvonta, myös METSO-tarjousten valmistelu on tehty valtionavulla.

3.2 Ympäristötuet

METSO-kaudella eli vuosina 2008–2014 ympäristötukisopimuksia on tehty 1843 hehtaarille (taulukko 2) ja hämäläiset maanomistajat ovat saaneet korvauksia lähes 3,5 miljoonaa euroa. Sopimuksia on tehty eniten pienvesiympäristöihin, suoelinympäristöihin ja lehtoihin. Ympäristötukien kohdentamisessa on otettu huomioon METSO-toteuttamisohjelman tavoitteet. Pienvesi-elinympäristöissä on runsaasti lehtoja, mitkä eivät tulleet tilastoissa näkyviin.

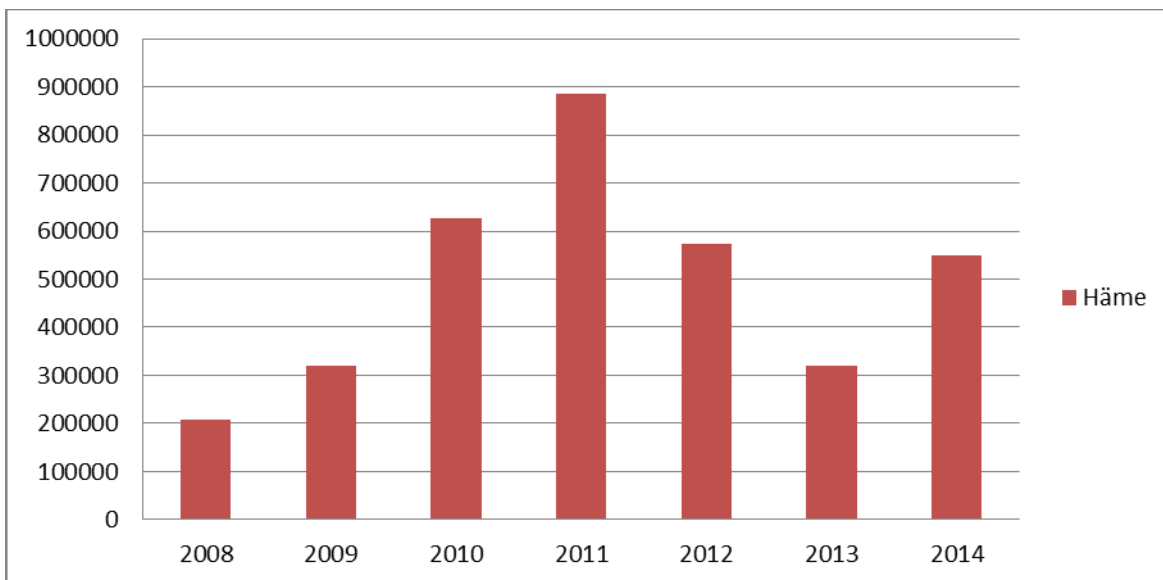
Maakunnan metsälain elinympäristöistä pienvesiä on yli kolmannes ja ne ovat runsain elinympäristö. METSO-ohjelman tavoitteet ovat näissä elinympäristöissä korkealla ja tavoitteista on saavutettu vasta viidennes. Kuitenkin pinta-alallisesti 500 hehtaarin raja lähestyy. Kallioita ja vähäpuustoisia soita on ympäristötuissa mukana, mikäli ne lisäävät kytkeytyvyyttä. (Liite 1. METSO-ohjelman tavoitteet.)

Taulukko 1. Kemeran luonnonhoitovarojen käyttö 2008–2014 Häme-Uudellamaalla.

Tässä tarkoitetaan Uudellamaalla suomenkielistä osaa Uudenmaan maakunnasta.

Taulukko 2. Luonnonhoitovarojen käyttö Hämeessä ja Uudellamaalla 2008-2014.

Taulukko 3. Ympäristötuelle METSO-ohjelmalle asetetut elinympäristökohtaiset tavoitteet ja toteuma vuosina 2008–2014 Häme-Uudenmaan alueella.

Elinympäristötyyppi	Ala, Ha	2008- 2014	Toteutunut %
Lehdot	2 700	326,5	12
Runsaslahopuustoiset kangasmetsät	3 000	392,5	13
Pienvesien lähimetsät	150	309	206
Puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat	410	384,7	94
Metsäluhdat ja tulvametsät	30	26,5	88
Harjujen paahdeympäristöt	30	1,3	4
Puustoiset perinnebiotoopit	30	0,5	2
Kalkkikalliot ja ultraemäksiset maat	1		0
Kallio-, jyrkänne- ja louhikkometsät	700	401,7	57
Yhteensä, ha	7 051	1 843	

Elinympäristötyypeissä voi olla useampaa elinympäristöä. Esimerkiksi puron välitön lähiympäristö voi olla korkea tai lehtoa, mutta päätyypiksi on silloin määritelty pienvesien välittömät lähimetsät.

3.3 Kemeran luonnonhoitohankkeet

Kemeran mukaisia luonnonhoitohankkeita on METSO-kaudella tehty yhteensä 18 kpl. Hankkeet ovat jakautuneet lähes tasan vesiensuojelu- ja monimuotoisuushankkeiden kesken. Vesiensuojeluhankkeet ovat olleet pääosin metsätalouden vesistövaikutusten pienentämiseen tähtääviä valuma-aluekohtaisia hankkeita. Monimuotoisuushankkeet ovat olleet pääosin elinympäristöjen kunnostuksia lehtojen hoitoa ja lähteiden kunnostusta. Muutama luonnonhoitosuunnitelma on tehty sekä neuvontahankkeita.

Luonnonhoitohankkeiden toteutus on muuttunut niin, että vuodesta 2013 lähtien Metsäkeskus tekee luonnonhoitohankkeiden yleissuunnittelun ja hakee hankkeelle ulkopuolisen toteuttajan hankehakumenettelyllä. Vuonna 2014 hankehaussa on ollut viisi vesiensuojeluhanketta.

3.4 Kemera-rahoitus ja valtionapu

Hämeessä Kemeran luonnonhoitovaroja on ollut vuosittain käytettävissä noin 350 000 €. Budjettikaavailujen mukaan tuo summa pienenee, vaikka tarve suurenee vuosittain uusittavien sopimusten takia. Valtaosa vuosittaisista luonnonhoitovaroista käytetään jatkossakin ympäristötukisopimusten rahoittamiseen, ja luonnonhoitohankkeiden vaikuttavuuteen panostetaan.

METSO-ohjelma jatkuu Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti vuoteen 2025 asti, mihin mennessä pyritään saavuttamaan ohjelmassa määritellyt tavoitteet. Tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista ainoastaan, jos rahoitus ja henkilöstöresurssit pysyvät vähintään nykyisellä tasolla. Luonnonhoitoon on panostettava vuosittain Hämeessä vähintään 1 henkilötyövuotta.

Luonnonhoitohankkeet

Metsäkeskus edistää, rahoittaa ja suunnittelee Kemeran mukaisia luonnonhoitohankkeita. Hankkeet ovat useamman kuin yhden tilan hankkeita ja niitä toteutetaan yksityisten maanomistajien mailla. Toteutusohjelman pohjalta priorisoidaan hanketyypit. Priorisoinnin pohjalta tehdään luonnonhoidon tarkempi alueellinen suunnittelu ja avataan hankehaku Metsäkeskus.fi-verkkosivuilla. Hankehaun voittanut toteuttaja hakee Kemera-rahoituksen. Metsäkeskus ohjaa ja valvoo hankkeen edistymistä. Luonnonhoidon suunnitteluun liittyy kiinteästi maanomistajien luonnonhoidollinen neuvonta. Suunnitelma vuosien 2016–2020 luonnonhoitohankkeista ja niiden budjetista sekä rahoituslähteistä on esitetty taulukossa 4.

Ympäristötuki

Metsäkeskus edistää ja neuvoo maanomistajia ympäristötukien laadinnassa ja avustaa niiden valmistelussa. Ympäristötukien elinympäristökohtaisissa painotuksissa tarvitaan asiantuntemusta. Ympäristötukikohteet pyritään tulevaisuudessa kohdistamaan lähinnä lehtoihin, korpiin ja runsaslahopuustoiisiin metsiin (taulukko 4).

3.5 Muu rahoitus

Luonnonhoidon tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan muitakin rahoituskanavia kuin Kemeran luonnonhoitobudjettia. Valtakunnalliset luonnonhoitohankkeet ovat tärkeä osa luonnonhoidon edistämisessä. Yhdessä sidosryhmien kanssa toteutetaan EU:n Life-hankkeita. Nyt käynnissä ovat Paahde-Life sekä Sisävesi-life -hankkeet.

Maakuntaohjelmassa tavoitellaan myös puhdasta ja terveellistä ympäristöä. Tavoitteeseen sisältyy vesienhoidon päivitetty toimenpideohjelma, jonka toteutusta voidaan tukea esimerkiksi hankkeilla, joissa kehitetään vesiensuojelutoimenpiteitä tai koulutetaan toimijoita. Maaseudun kehittämissuunnitelmaa ja maakuntaohjelmaa tukeviin hankkeisiin on mahdollista hakea rahoitusta mm. Euroopan maaseuturahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta ja Euroopan aluekehitysrahastosta. Näihin liittyviä hankkeita voivat olla esimerkiksi kylien kehittämishankkeet sekä neuvontahankkeet.

4 Suunnitelma elinympäristöjen hoidosta ja hanketyypeistä

Luonnonhoidon toteutusohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäluonnon köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä Hämeessä. Tavoite perustuu laajempiin strategioihin ja ohjelmiin ja tavoitteen saavuttaminen on haasteellista ja vaatii resursseja.

Uhanalaiset luontotyyppien arvioinnissa tuli esille, että metsäisissä luontotyypeissä ennen kaikkea lehdot, lehtipuuvaltaiset kangasmetsät, ikivanhat metsät ja karukkokankaat ovat uhanalaistuneet. Soista rehevät, korpiset ja lähteiset suotyyppit ovat uhanalaistuneet sekä soiden reunaosien rämeet. Sisävesistä uhanalaisimpia ovat virtavedet, lähteiköt ja lammet.

Lehdot

Lehtoja on Hämeessä paljon, mutta etenkin peltojen raivaaminen on vähentänyt luonnontilaisten lehtojen määrää. Lehtojen monimuotoisuutta ylläpidetään turvaamalla arvokkaimmat kohteet ympäristötukisopimuksilla ja lisäämällä muuttuneiden talousmetsälehtojen monimuotoisuuspiirteitä luonnonhoidolla.

Ympäristötukisopimukset

Lehtoja pyritään saamaan ympäristötukisopimukseen vuosittain 20 hehtaaria.

Luonnonhoitohankkeet

Tehdään lehtojen luonnonhoitoon, luonnonhoitohanketyyppeihin 1, metsäelinympäristöjen hoitaminen, liittyen 3 hanketta toteuttamishajautusohjelmakaudella. Kohteet pyritään löytämään lehtokeskus alueilta.

Runsaslahopuustoiset kangasmetsät

Runsaslahopuustoisten kangasmetsien osalta METSO-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen painottuu enemmän ELY- keskuksen kuin Metsäkeskuksen toimenpiteisiin. Palaneen puun määrää pyritään lisäämään säästöpuuryhmien polttamisella. Välitetään ELY- keskukselle vähintään yksi METSO- tarjous vuosittain

Pienvesien lähimetsät

Pienvesielin ympäristöihin panostamalla turvataan myös niihin liittyviä reheviä kohteita, kuten lehtoja, korpia ja metsäluhtia ja lisätään kytkeytyvyyttä. Pienvesielin ympäristöjä on kattavasti yli maakunnan, joten niiden luonnonhoidolla vaikutetaan tasapuolisesti koko maakunnan metsäluontoon. Hyvään luonnonhoitoon pyritään koulutuksella ja neuvonnalla.

Puustoiset suot, korvet, letot ja muut rämeet sekä nevat

Suoluonnon ja suokokonaisuuksien turvaaminen on tärkeää, koska soita on ojitettu Hämeessä hyvin voimakkaasti. Erityisen arvokkaita ovat letot ja kaikki korpityypit.

Ympäristötukisopimukset

Korpia pyritään saamaan ympäristötuen piiriin entistä enemmän.

Luonnonhoitohankkeet

Jäljellä olevan suoluonnon turvaaminen on tärkeää ja luonnonhoitoa tulee kohdistaa rehevien kohteiden lisäksi myös vähäravinteisempiin korpimuuttumiin ja -ojikoihin. Metsäohjelman

toteuttamisjaksolla 2016–2020 viedään hankehakuun yksi suoelinympäristöjen luonnonhoitoon liittyvä laajempi luonnonhoitohanke, hanketyyppi 1 metsä- ja suoelinympäristöjen hoitotyöt.

Laajojen vesitaloudellisesti yhtenäisten suokokonaisuuksien luominen luonnonhoidon keinoin on mahdollista erityisesti silloin, jos Metsähallituksen ennallistamisalueisiin voidaan liittää myös ympäröivien yksityismaiden ennallistamista. Suoluontokokonaisuuksien tarkastelussa tulee olla yhteydessä muihin toimijoihin ja pyrkiä mukaan laajoihin EU-hankkeisiin. Varsinkin Metsähallitus, ELY-keskus ja suuria metsäalueita omistavat metsäteollisuusyritykset ovat avainasemassa yhteistyökumppaneiksi. TOTELMA- jaksolla pyritään saamaan yksi laaja EU-hanke ja yksi valtakunnallinen luonnonhoitohanke.

Harjujen paahdeympäristöt

Hämeessä on runsaasti eri harjumuodostelmia. Suurimpana harjumuodostumana on etelässä kulkeva Salpausselkä. Paahdeympäristöt ovat viime vuosina harvinaistuneet ja siksi Metsäkeskus on mukana Paahde-life hankkeessa, mikä ajoittuu koko Totelma-kaudelle. Nyt tässä hankkeessa on kaksi kohdetta Natura-alueilla.

Ympäristötukisopimukset

Harjualueilta etsitään tarkemmin sopivia kohteita.

Luonnonhoitohankkeet

TOTELMA-jaksolla 2016–2020 viedään hankehakuun hanke paahderinteisiin liittyen hanketyyppiin 1 liittyen. Vanhojen sorakuoppien muuttamista paahderinteiksi tutkitaan Paahde-Life hankkeessa.

Puustoiset perinnebiotoopit

Ympäristötukisopimukset

Ympäristötukisopimuksia ei tehdä kuin poikkeustapauksissa, mikäli ne liittyvät toiseen elinympäristöön.

Kallio-, jyrkänne ja louhikkometsät

Jäkäläpeitteinen kallioalue on harvinaistuva elinympäristö Etelä-Suomessa runsaan typpilaskeuman takia. Kallioalueiden pitäminen vähäpuustoisina luo tulevaisuudessa haasteita.

Ympäristötukisopimukset

Ympäristötukisopimuksia tehdään, mikäli ne liittyvät toiseen elinympäristöön.

Luonnonhoitohankkeet

TOTELMA-jaksolla 2016–2020 viedään hankehakuun karukkokallioita koskeva hanke, luonnonhoitohankkeen tyyppiin 1, metsäelinympäristöjen hoitaminen.

Taulukko 4. Vuosien 2016 - 2020 luonnonhoidon suunnitelma ja budjetti.

	kpl	Kemera, €	Valtion- apu, €	Valtakun- nalliset LH- hankkeet, yhteistominta- verkosto €	EU- rahoitus, €	Muu rahoitus, €	Yhteensä, €
1. Usean tilan alueelle ulottuvien elinympäristöjen kunnostustyöt sekä metsä- ja suoelinympäristöjen ennallistaminen	6	100 000	40 000		50 000		190 000
2. Metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estäminen tai korjaaminen	5	150 000	40 000		100 000		290 000
3. Metsien monimuotoisuutta edistävä kulutus							0
4. Vieraskasvien hävittäminen ja leviämisen estäminen							0
5. Muihin 1-4 kohdassa tarkoitettuja hankkeita vastaaviin metsäluonnonhoitoa sekä maisema-, kulttuuri- ja virkitysarvoja korostaviin hankkeisiin							0
Yhteensä luonnonhoitohankkeet							480 000
Ympäristötukien laadinta kpl/kausi	250	2 000 000	150 000				2 150 000
METSO-ohjelma, koulutus, neuvonta							
Koulutustilaisuuksia kpl/kausi	15		50 000				150 000
Ulkopuoliset aloitteet	3						
Yhteensä		2 250 000	280 000	0	150 000	0	2 780 000

4.1 Vesiensuojelun suunnitelma

Vesiensuojelun osalta jatketaan metsätalouden vesistövaikutusten pienentämiseen tähtääviä valuma-aluekohtaisia hankkeita ja kehitetään valuma-alueen vesiensuojelun suunnittelua edelleen. Vesiensuojelun suunnittelua keskitetään erityisesti Vanajaveden ja Päijänteen reiteille, koska ne ovat vesiensuojelun painopistealueita. Veden tila vaikuttaa myös vesiensuojelussa.

Painopiste on puhtaiden ja hyvien latvavesien suojelemisessa. Metsäkeskuksen paikkatietoaineistot

ja -sovellukset sekä niiden kehittäminen tarjoavat kustannustehokkaita keinoja vesiensuojelun tehostamiseen.

Vesiensuojelussa pyritään metsätalouden vesistövaikutusten vähentämiseen lisäämällä metsätalouden vesiensuojelun täydentävien toimenpiteiden, kuten riittävän suurien laskeutusaltaiden, pintavalutuskenttien, kosteikoiden, pohjapatojen sekä virtaamanhallintarakenteiden käyttöä. Ilmastonmuutos tuo haasteita vesiensuojelulle, sillä tulvien ja rankkasateiden määrän ennakoitaan lisääntyvän.

Vesiensuojelu- ja monimuotoisuusnäkökohtien yhdistäminen on mahdollista ainakin soiden ennallistamistoimissa sekä pienvesien luonnonhoidossa.

Luonnonhoitohankkeet

Metsäohjelmakaudella viedään hankehakuun vuosittain hanke, joka kohdistuu hanketyyppiin 2, metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estäminen. Pyritään saamaan yksi valtakunnallinen luonnonhoitohanke aiheeseen liittyen.

5 Hyvä metsäluonnonhoito talousmetsissä

Kaiken luonnonhoidon ei tarvitse kohdistua arvokkaisiin elinympäristöihin. Metsämaisemasta yli 95 % on talousmetsiä, joten monimuotoisuuden perusta rakennetaan talousmetsissä. Luonnonhoitohankkeissa voidaan käyttää tehostetusti metsälain, metsäsertifiointikriteereiden ja metsänhoitosuosittelujen tarjoamia erilaisia metsienkäsittelymahdollisuuksia ja lisätä monimuotoisuudelle merkittäviä rakennepiirteitä. Säästöpuuryhmien laadulla voidaan vaikuttaa arvokkaisiin rakennepiirteisiin.

Luonnonhoidon tavoitteena voi olla myös metsien virkistys- tai muun käytön edistäminen. Metsät tuottavat hyvinvointia ja mielihyvää ja edistävät terveyttä. Luonnonhoito antaa mahdollisuuksia luontomatkailuun, kun esim. luontokohteita voidaan käyttää tutustumiskohteina. Vaihtoehtoisia metsänkäsittelymenetelmiä pyritäänkin lisäämään erityisesti matkailuyritysten lähellä. TOTEUTUS-

jaksolla 2016–2020 neuvotaan maanomistajia talousmetsien monimuotoisuutta lisäävällä hoitotoimilla.

5.1 Viestintä ja koulutus

METSO-ohjelman myönteinen julkisuus auttaa koko luonnonhoidon kenttää. Tieto METSO-ohjelman tarjoamista vaihtoehtoista on saatava myös niille maanomistajille, jotka eivät vielä niitä tunne. Metso-kävelyn suosio yllätti syksyllä 2015. Kävelyreitistöjä ja reittien markkinointia lisätään tulevilla ohjelmakaudella. Metsään.fi-palvelua hyödynnetään. Metsäammattilaisten tietotaitoa lisätään.

Metsäammattilaisille ja maanomistajille järjestetään 1 koulutustilaisuus vuosittain Maanomistajaretkeilyitä tai koulutustilaisuuksia pidetään 2 / TOTELMA jaksolla. Kouluyhteistyötä jatketaan peruskoulun 8 luokkalaisten metsätietoisuuden lisäämiseksi. Vuosittain osallistutaan 4H:n tai muiden tahojen järjestämiin kouluyhteistyö tapahtumiin.

Luonnonhoitohankkeiden hankehakuun osallistuvat toimijat ovat myös tärkeä yhteistyötaho. Osaavien toimijoiden riittävä määrä ja erilaiset hanketyypit luovat pohjan laadukkaalle ja vaikuttavalle luonnonhoidolle. Metsäkeskus.fi-verkkosivuista tehdään interaktiiviset. Luonnonhoidon tutustumiskohteita tulee lähes jokaiseen maakuntaan, joita hyödynnetään koulutuksessa.

Metsäalan toimijoille ja koneenkuljettajille järjestetään vuosittain koulutustilaisuus Metson toteuttamiseen liittyen.

5.2 Paikkatieto, alueelliset painotukset ja raportointi

Luonnonhoidonsuunnitelmat ja -toteutukset merkitään paikkatietoon LuontoAarniin. Luonnonhoidon tarpeista nousevat selvitysalueet merkitään LuontoAarniin. Selvitysalueilta nousevat esille hankealueet hankehakua varten. Hankealueille merkitään tehtävät vesien- ja luonnonhoidon toimenpiteet, jotka poimitaan hankehakua varten.